

MOKYTOJŲ IR ŠEIMOS BENDRADARBIAVIMAS, UGDANT SPECIALIŲJŲ POREIKIŲ MOKINIŲ

Kiekvienas žmogus - tai galimybė. Pasaulyje nerasime visai panašių išvaizda, juo labiau charakteriu, mąstymu, gabumais, žmonių. Ir į klasę susirenka labai skirtingi vaikai. Pirmiausia jie skiriasi fizine branda, psichiniu ir emociniu išsivystymu. Pradinių klasių mokytojas turi geras sąlygas pažinti vaiko individualius poreikius. Jis bendrauja su vaiku visą dieną, ir ne tik mokydamas. Be to, pradinukų problemos akivaizdesnės.

Vaikai, turintys žymių mokymosi negalių, anksti atkreipia aplinkinių dėmesį. Jeigu negalės požymiai nėra labai akivaizdūs, iki mokymosi pradžios tėvai net neįtaria, kad vaikas gali jų turėti. Vaikų sutrikimai mokymosi metu pastebimi greitai, nes jiems sunku išmokti vieną ar kitą dalyką.

Dabar neskubama nei kaltinti, nei rūšiuoti. Ieškoma nesėkmės priežasčių, būdų, kaip jiems pagelbėti, padėti prisitaikyti prie kitų. Mokytojas, pasitelkęs savo patirtį, kūrybingumą, žinias, turi taip organizuoti mokymą, kad būtų ugdoma kiekvieno mokinio asmenybė.

Išsiaiškinti vaiko negalę kiekvienam mokytojui turėtų padėti M.Johnson siūlomas klausimynas:

- Kas mokinio veikloje (mokymesi ar elgesyje) kelia man susirūpinimą?
- Ko mokinys negali padaryti, ką aš norėčiau, kad jis padarytų?
- Ką mokinys daro, ko nenorėčiau, kad jis darytų?
- Kokiomis aplinkybėmis tai labiausiai atsiskleidžia?
- Ar kiti mokytojai irgi dėl to susirūpinę?
- Kaip pats mokinys supranta ir vertina šią problemą?
- Kokiomis aplinkybėmis mokinys elgiasi gerai?
- Kokios yra mokinio galimybės?
- Koks jo kalbos lygis?
- Ar gali tėvai paaiškinti? Ar su jais tariamasi?

Mokytojai ir specialistai privalo konsultuoti tėvus, mokyti, kaip geriau pažinti vaikų problemas ir jiems padėti. Ypač svarbus darbas su tėvais proceso pradžioje, kai jie atmeta vaiko problemą. Bendravimą su tėvais apsunkina, kai pradedama aiškinti, kad vaikui reikalinga programa, o ne pagalba. Tai tėvus gąsdina ir skatina priimti gerai neapgalvotus sprendimus. Kartais bandoma naudotis tėvų nesupratingumu ir neišdėstoma visa problema iš esmės, kad būtų galima suteikti bent minimalią pagalbą vaikui. Tėvų neigimo, atmetimo stadija užsitęsia taip ilgai, kad vaikui pagalba gali būti suteikta pavėluotai. Kai kada tėvų lūkesčiai savo vaikų atžvilgiu yra gerokai didesni nei pastarųjų realios galimybės. Tokia situacija taip pat labai trukdo skirti laiku ir reikiamą pagalbą.

Vienas iš ugdymo kokybės kriterijų yra specialistų ir mokytojų bendradarbiavimo glaudumas. Tačiau, kaip bebūtų gaila, šiame bendradarbiavime minimalų vaidmenį atlieka vaikų tėvai. O tėvų, kurie rodytų iniciatyvą bendradarbiavimui jo vaiko ugdymo klausimais, aktyvumas dažniausiai priklauso nuo įstaigos specifikos, t.y. ikimokyklinėse įstaigose tėvų aktyvumas gali siekti 90 proc., pradinėje mokykloje jis gali sumažėti trečdaliu, o pagrindinėje ir vidurinėje dar antra tiek ir net daugiau. Kai kuriais atvejais tėvų bendradarbiavimas būna nulemtas šeimos socialinio statuso ar „protingos tėvų meilės“.

Visais atvejais yra išskiriamos trys grupės tėvų:

- visai nesidomi savo vaikų ugdymu;
- nesutinka, jog jų vaikas turi problemų ir jam reikia specialistų pagalbos;
- domisi savo vaikų problemomis ir palaiko ryšius su mokytojais (pati mažiausia grupė).

Nežiūrint to, pradeda daugėti tėvų, kurie domisi savo vaiko ugdymu ir jo problemomis. Tačiau jų skaičius dar toks nedidelis, jog bendrame kontekste jie sunkiai pastebimi.

Kodėl reikia įtraukti tėvus ?

Svarba vaikams:

- padidėja vaiko galimybės patirti sėkmę mokykloje;
- pagerėja mokinio tiek akademiniai, tiek socialiniai pasiekimai;
- pozityviai keičiasi mokinio nuostatos mokyklos atžvilgiu;
- sudaromos geresnės sąlygos atsiskleisti kiekvieno vaiko potencialioms galimybėms ir įveikti iškilusius sunkumus.

Svarba tėvams:

- atsiranda didesnis pasitenkinimas savimi kaip tėvu (motina);
- stebimas didesnis noras kurti vaikui palankią mokymosi aplinką namuose;
- geresnis prisitaikymas prie situacijos, sužinojus apie vaiko negalę, streso įveikimas;
  - galimybė išsakyti, išmokyti vaiko elgesio valdymo būdų, sužinoti daugiau galimų bendradarbiavimo su vaiku strategijų;
- pozityvesnės tėvų nuostatos mokyklos atžvilgiu.

Svarba pedagogams ir visai mokyklos bendruomenei:

- geriau pažįstama mokinio artimiausia aplinka;
- geriau išsiaiškinami šeimos interesai ir poreikiai;
- atsiranda pozityvių pokyčių visų susijusių asmenų bendradarbiavimo srityje;
- skatinama visos bendruomenės atsakomybė tenkinant specialiuosius ugdymosi poreikius;
- stebima teigiama įtaka visai organizacinei sistemai.

Esminiai bendradarbiavimo su tėvais principai

Esminis bendradarbiavimo principas – tėvai yra lygiaverčiai partneriai, pakankamai kompetentingi ugdyti savo vaiką.

Būtina skatinti tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą. Aktyvesni turėtų būti mokytojai, nes tėvai mokykloje jaučiasi „ne savo teritorijoje“. Būtina tėvus padrašinti ir palaikyti.

Dirbant su tėvais būtina laikytis tokių nuostatų:

- pozityviai žiūrėti į vaiką, akcentuoti jo teigiamas savybes;
- gerbti tėvų vaidmenį;
- skatinti tėvų dalyvavimą SUP pažinimo ir tenkinimo procese, siūlyti idėjų, kaip tėvai galėtų įsitraukti į šį procesą;
- nuolat (bent kartą per mėnesį) keistis informacija;
- būti kantriems, nes naujiems santykiams susiformuoti reikia laiko;
- stengtis į bendradarbiavimą įtraukti visą šeimą: tėvus, seseris, brolius, kitus šeimos narius;
- išlaikyti konfidencialumą, pasitikėjimas yra esminis bendradarbiavimo santykių kūrimo elementas;
- mokyti bendradarbiauti, organizuoti tėvams pratybas santykiams stiprinti ir pan.;
- stengtis teigiamai vertinti tėvų išsakytas mintis, vengti nuomonių konfrontacijos;
- kurti patariamąsias šeimų grupes, kuo daugiau tėvų įtraukti į diskusijas, tėvai yra svarbiausi vaiko pasiekimų ekspertai.

Dalyvavimo svarba mokiniui:

- žinojimas, kad tiek tėvai, tiek mokytojai domisi juo ir kartu sprendžia problemas;
- galimybė išsakyti savo nuomonę, norus, pageidavimus, pasiūlymus;
- informacija apie progresą;
- išitraukimas keliant tikslus, susijusius su asmeniniais pasiekimais;
- orientacija į užduotį ir kaip ją atlikti.

Kodėl mokinys turėtų dalyvauti bendruose susitikimuose?

- pagerėja mokymosi motyvacija;
- pagerėja savikontrolė;
- pagerėja vaiko planavimo įgūdžiai;
- stebimas savęs ir savo pasiekimų vertinimas;
- atsiranda nepriklausomybės jausmas;
- didėja atsakomybė už savo įsipareigojimus ir rezultatus;
- geresni akademiniai pasiekimai.

Sėkmingo šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo strategijos

1. Orientacija į šeimos stipriąsias puses.

2. Geri komunikaciniai gebėjimai ir jų tobulinimas.

Bendraujant ir bendradarbiaujant su vaiku ir tėvais svarbu:

- Ramus balso tonas ir atvirumą demonstruojanti kūno kalba.
- Nuoširdumas ir paprastumas (vengti perdėto pataikavimo).
- Nuomonė pateikiama kaip informacija, o ne kaip absoliuti tiesa.
- Orientacija į tėvų ir vaikų pageidavimus ir lūkesčius.
- Klausymasis tiek pat svarbus kaip ir kalbėjimas.
- Vengimas sudėtingų psichologinių ir edukacinių terminų.
- Orientacija į problemą ir jos sprendimą, o ne į asmenį ir jo sutrikimą.

Šeimoje glūdi nemažai mokinio nenoro mokytis priežasčių, kurias reikia šalinti įtraukiant tėvus į mokyklos gyvenimą, jie turi tapti lygiaverčiais ugdymo proceso partneriais. Tėvų bendradarbiavimas su klasės auklėtoja ir kitais mokyklos pedagogais yra vienas iš mokymo proceso efektyvumo kriterijų ir padeda pasiekti geresnių rezultatų, teigiamai veikia mokymosi motyvaciją, užtikrina mokinio gerovę bei saugumą. Tėvų ir mokytojų vaidmuo didelis, patenkinant fiziologinius, saugumo, meilės, priklausomybės ir pagarbos poreikius, tačiau jie turi tik sudaryti vaikams palankias sąlygas, bet nebandyti „lipdyti“ jų asmenybių pagal savo sukurtą paveikslą.

Tai, ko pageidauja mokiniai iš savo mokytojų, taikliai suformulavo V. Černius :

1. Nusišypsokite, kai mane matote.
2. Žinokite mano vardą ir pavardę.
3. Kreipkitės į mane vardu .
4. Klausykite manęs, kai aš kalbu .
5. Pasakykite man, kad manęs pasigedote, kai aš nebuvo mokykloje .

6. Pažinkite mane. Pastebėkite mano gabumus, interesus . Atkreipkite į mane, kaip individą, dėmesį .
7. Duokite man kasdien galimybę ką nors pasiekti kad ir mažoje srityje .
8. Pastebėkite mano (nors ir nedidelius) laimėjimus mokykloje ir už jos ribų .
9. Pastebėkite, kai aš padarau ką nors gerai . Pasakykite tai man .
10. Jei jums nepatinka, ką aš darau, padėkite man suprasti, kad jūs mane vis tiek mėgstate kaip asmenį .
11. Pasakykite man, kad aš turiu ateityje daug galimybių ir kad galiu siekti savo tikslų.
12. Padrąsinkite mane.

Literatūra:

1. Ališauskas, A. (2002). Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas. Šiauliai.
2. Ališauskienė, S., Miltenienė, L. Bendradarbiavimas tenkinant specialiuosius ugdymo(si) poreikius.
3. Projekto medžiaga „ Bendradarbiavimas: vaikai, tėvai, mokytojai“. Projektą vykdė – L. Miltenienė.(2002).
4. Dapkienė, S . (1997).Klasės auklėtojas ir auklėtinio šeima. Šiauliai.
5. Hallahan, D., P., Kauffman, J. M. (2003). Ypatingieji mokiniai. Specialiojo ugdymo įvadas. “Alma litera“.

Pranešimą tėvams ir mokytojams parengė
Vaškų vidurinės mokyklos logopedė metodininkė
Kristina Prakopienė, 2009